

# Mi is az a Green New Deal?

Rosanics Robin Péter

DOI: 10.14267/VILPOL2026.04.13

A közgazdaságtan területén napjaink környezeti válságkomplexumának kezelésére két jól elkülöníthető filozófiai irányzat van kibontakozóban: a nemnövekedés és a zöld növekedés pártiak. Míg előbbiek abban hisznek, hogy a gazdaság előrehaladását alapvetően nem a GDP keretrendszerében kell értelmezni, hanem környezeti és társadalom jóléti mutatókkal, addig utóbbi szerint a GDP paradigmája alapvetően helytálló, csupán le kell választani annak növekedését a környezetterhelésről. Bár a tudomány jelenlegi állása szerint nem tűnik valószínűnek a GDP-növekedés leválasztása a környezetterhelésről (decoupling) – így e téren a nemnövekedés iskolájának érvei tűnnek megalapozottabbnak (Hickel et al., 2020) –, kiforrott makrogazdasági elmélettel még csak a zöld növekedés iskolája rendelkezik. Ezutóbbi ugyanis kisebb kiegészítésekkel illeszkedik a neoklasszikus elméleti háttérhez és a XX. század gazdaságpolitikai hagyományaihoz egyaránt. A kiegészítések kapcsán elméleti oldalról jó példa a környezetgazdaságtan, míg gyakorlati oldalról a Green New Deal. Jelen írás témája pedig pont ez, a zöld növekedés egyik legtöbbet tárgyalt gazdaságpolitikai fogalma, a Green New Deal (a továbbiakban GND).

## Történeti áttekintés, fogalmi dichotómia és definíció

A GND fogalma a 90-es években jelent meg először, de nagyobb nyilvánosságot csak 2007-ben kapott, ami nagyrészt Thomas L. Friedmannak, a New York Times újságírójának köszönhető. Friedman fő állítása az volt, hogy az USA-nak átfogó ipari projektek útján le kellene választania a gazdaságát az olajról és karbonsemleges alternatívák felé kellene fordulnia; ezzel főképp az akkoriban tapasztalható magas olajárakra és a fokozódó klímahelyzet miatti aggodalomra kívánt reflektálni (Green, 2024). Ahogy ezen problémákra ráakódott 2008-ban a gazdasági világválság, a GND elmélete új lendületet kapott egy csoport brit közgazdász által, akik magukat később The Green New Deal Groupnak nevezték el.

E közgazdász csoport hozzáadott értéke leginkább egy gazdasági reformcsomag vázolásával írható le, amelyben a pénzügyi rendszerek újrászervezése és feldarabolása, a környezeti externáliák internalizálása, nagy szabású állami dekarbonizációs projektek megvalósítása, egy zöld galléros munkásosztály megteremtése, a vállalati adókerülés csökkentése, illetve egy új, zöld globalizációs stratégia elindítása szerepelt (Simms et al., 2008).

Bár néhány országban ennek a csomagnak bizonyos elemeit beépítették válságkezelési folyamatba (pl. az Obama-adminisztráció zöld energetikai beruházásai) (Green, 2024), azonban döntően a fiskális konzervativizmus doktrínája érvényesült a pénzügyi csőltetés következtében.

Ezt a 2007-től kb. 2012-ig tartó időszakot nevezik a GND első hullámának, aminek lecsengetésével a GND-t egy ideig jótékony homály fedte. A planetáris válságok azonban a kezelés hiányában nem szűntek meg maguktól, sőt a fokozódó környezetterhelés nyomán tovább súlyosbodtak. Így a társadalmi igény a zöldpolitika iránt erősödni kezdett a 2010-es évek végére, ez pedig újra a politikai döntéshozók homlokterébe emelte a GND-t, ezzel elindítva annak második hullámát (Green, 2024).

A második hullámban a GND már több volt, mint egy vázlatos elképzelés a világ és nemzetgazdaság zöldítéséről. Jelentős előrelépések történtek a reformcsomagok finanszírozása, illetve a technológiák skálázása terén. Ennek következtében a GND gazdaságpolitikai tartalmát először karolták fel szinte teljes mértékben inkumbens politikai erők. A kettő legjelentősebb ezek közül az amerikai Demokrata Párt szociáldemokrata frakciója, illetve az EU vezetése volt. Ez a kettő azért különösen fontos, mert lényegesen eltérő irányzatai a GND-nek. Azonban a köztük lévő különbség kevésbé az ideológiai eltérésekből, mintsem a politikai gazdaságtani útfüggőségből adódik. Míg Nyugat-Európa államai ún. tárgyalásos politikai gazdaságok (NPE), ahol a választási rendszerek arányosak és az erős korporatizmus a jellemző, amely következtében egy stabil, folyamatos, inkrementálisan szigorodó szabályozás születik; addig az USA ún. versengő politikai gazdaság (CPE), ahol a többségi választási rendszer, a nyílt lobbierdekek és az éles pártpolitikai szembenállások következtében egyelőre nem volt érdemi klímapolitika, de ha egyszer egy kormány elszánná magát, radikális szabályozásokat és változásokat tudna véghez vinni rövid idő alatt (Green, 2024).

Mindebből olyan fontos területeken adódnak megoldásbeli eltérések a két irányzat között, mint a finanszírozás, az emissziócsökkentés vagy a munkanélküliek reintegrálása (Green, 2024). A finanszírozás kérdését az EU a magántőke bevonásával és a kockázatmentes környezet megteremtésével, míg az amerikai demokraták az MMT (modern monetáris elmélet) lehetőségeinek kiaknázásával (a fiskális tér tágítása a gyártási kapacitások figyelembevételével) próbálja elsősorban megoldani. Az emissziócsökkentést az EU alapvetően a kvóta rendszer módszertanával célozza meg, ami ösztönzi a vállalatokat a zöld infrastruktúrák kiépítésére, míg az amerikai baloldal az infrastruktúrát teremtené meg előbb állami forrásból és tenné olcsóbbá a fosszilis alternatívákkal szemben, hogy a vállalatok azt válasszák.

Az átállás következtében munkájukat elvesztők reintegrálása céljából az EU a Just Transition Fund-ból egy ex-post kompenzációt fizet a régióknak, míg az amerikai GND a tömeges, állami, zöld galléros munkahelyteremtésre fókuszálna (ex-ante); ez a különbség az amerikai programból adódó nagyobb munkanélküliségből ered.

Mindennek ismeretében a két irányzat elnevezése roppant találó. Míg az EU programját European Green Deal-nek nevezik – azaz az eddigi paradigma követése csak egy zöldebb úton –, addig az USA szociáldemokrata frakciójának (a Demokrata Párt balszárnyának) a tervét Green New Deal-nek hívják – azaz egy új paradigma a zöld jövő érdekében.

Adódik a kérdés, hogy az EU-s gyakorlatot miért a GND egyik irányzatának és nem egy eredendően másik elméletnek tekintjük. Ennek megválaszolásához a GND pontos definiálására, etimológiai eredetének megértésére van szükség, amire most kísérletet is teszünk.

A GND fogalmának elválaszthatatlan része a roosevelti New Deal öröksége. Az 1932-es eredeti program nem csupán válságkezelő csomag volt, hanem a társadalmi szerződés újratárgyalása, ami az aktív állami beavatkozás és a pénzügyi rendszer szigorú felügyelete révén egy demokratikus, szociálisan igazságos és jóléti növekedést célzó modellt teremtett. Ez a holisztikus megközelítés vált a II. világháború utáni Nyugat jóléti államainak alapjává. Így a GND-re tekinthetünk egy modern gazdasági modellként, amely a környezeti válságot nem technikai problémaként, hanem a társadalmi igazságosság és az állami szerepvállalás új kereteként értelmezi. Az EU programjából hiányzó „New” jelző éppen az intézményi múltra utal, hiszen míg az USA-ban a GND a neoliberalizmus által lebontott állami funkciók radikális, zöld rekonstrukcióját, addig az EU-ban a meglévő szociális piacgazdaság kereteinek zöldítését jelenti.

## GND a gyakorlatban

Jelen fejezetben két olyan elindított kormányzati programot elemzünk, amelyek a GND jellemzőivel leírhatóak. Először a Biden-adminisztráció Inflation Reduction Act-jét (IRA) vizsgáljuk, majd áttérünk az EU emissziókereskedelmi rendszerére (ETS).

Az IRA gazdaságpolitikai törvénycsomag, amely 2022 augusztusában lépett életbe. A csomag egyik legjelentősebb eleme egy befektetés volt az USA belföldi energia infrastruktúrájába és az alacsony karbon-intenzitású technológiák skálázásába. Érdekesség, hogy ez a program, bár inkább a fentiekben tárgyalt amerikai (CPE) típusú GND-be sorolandó, de a tőkeáttétel, mint központi eszköz alkalmazásával hibridebb modellt képvisel.

Az IRA központi eszköze a „kockázatmentesítés” (de-risking), ami hosszú távú, akár tíz évre rögzített adójóváírásokkal tette kiszámíthatóvá a zöld beruházások profitabilitását a magántőke számára. A modell különlegessége a bónuszrendszer alkalmazása, ami alapján a vállalatok csak akkor jogosultak a maximális támogatásra, ha teljesítik a szigorú belföldi gyártási kvótákat és garantálják a tisztességes bérezést, illetve szakmunkásképzést. Ezzel az állam nemcsak a technológiai váltást, hanem egy új, hazai ipari bázis kiépítését is „megvásárolta” (Conness, 2024).

Az eredmények látványosak: a törvény életbe lépése utáni első két évben 116 milliárd dollárnyi magántőkét mozgósított 181 projekt formájában a tiszta energia szektorban, különösen az akkumulátorgyártás és az elektromos mobilitás területén; ezzel mintegy 100 000 új munkahelyet teremtve (Conness, 2024). Érdekes politikai firtora a sorsnak, hogy a beruházások és az új munkahelyek jelentős része (egyes becslések szerint több mint 80%-a) republikánus vezetésű államokban realizálódott (Conness, 2024), ami sajátos politikai védettséget kölcsönzött a csomagnak. Ez pedig jól jött, amikor a program a 2. Trump-adminisztráció alatt retorikai támadások keresztüzébe került. Bár Trump ígéretet tett az IRA felszámolására és a fosszilis energiahordozók dominanciájának visszaállítására (Patnaik et al., 2025), a teljes eltörlés komoly falakba ütközött. A törvény által generált ipari fellendülés és a republikánus bázisokon létrejött munkahelyek miatt a törvény bizonyos elemei – különösen a gyártási támogatások – fennmaradtak.

Az EU ETS-e tankönyvi példája a forgalmazható szennyezési jogok környezetgazdaságtani elméletének. A rendszer lényege, hogy a hatóság meghatározza, hogy mekkora a társadalmilag optimális emisszió, és annak megfelelő mennyiségű kvótát bocsát ki, ezen kvótákkal ezután a vállalatok a piacon szabadon kereskedhetnek; amennyiben egy vállalatnak jogilag nem fedezett szennyezési egységei vannak, akkor azok után a hatóság által meghatározott büntetést kell megfizetnie egységenként (EU, 2025). Ezáltal a vállalatokat arra ösztönzi az állam, hogy a zöld technológiák kutatását és a klímasemleges infrastruktúrák kiépítését támogassák, finanszírozzák.

Az EU ETS-e 2005-ben indult el, azóta pedig számos felülvizsgálaton és reformon esett át; jelenleg a rendszer a negyedik fázisában jár, lefedve az EU területi ÜHG kibocsátásának 40%-át – a légi- és vízi közlekedés, a feldolgozóipar, illetve az energiatermelés szabályozásán keresztül. Az utolsó nagy átalakításon az ETS 2023-ban ment át, amikor is szigorították a rendszert (kevesebb ingyenes kvóta kerül kiosztásra), hogy 2030-ra 62%-kal csökkentsék az emissziót 2005-höz képest, továbbá bejelentették, hogy 2027-től bevezetik az ETS2-t, ami a lakossági szektorokra is kiterjeszti majd a szabályozási rendszert, ezzel egy nagyobb szegmensét lefedve az EU ÜHG kibocsátásának. 2023-ban mindemellett azt is bejelentették, hogy az ETS-ből befolyt bevételeket az EU megfelelő szociális és zöld alapjaiba irányítják, amiből beruházásokat és iparpolitikai projekteket finanszíroznak, illetve hiteleznek (EU, 2025).

Az ETS legnagyobb eredménye, hogy 2005-ről 2023-ra az EU feldolgozóiparának és energiatermelésének ÜHG kibocsátását 47%-kal csökkentette (EU, 2025). Emellett 2025 végéig a rendszer több mint 265 milliárd eurónyi bevételt termelt, amiből több, mint 100 projektet finanszíroztak meg az igazságos zöld átállás jegyében (EU, n. d.).

## A leválasztás szemlélete

A GND-nek, mint gazdaságpolitikai programnak a legnagyobb erénye, hogy bebizonyította, hogy az ÜHG kibocsátás részlegesen leválasztható a gazdasági növekedésről. Ez a legjobban a gazdasági válságok és a szén-dioxid kibocsátási idősorok (Ritchie, 2025) kapcsolatából érthető meg. A XX. században alapvetően az a tendencia látható, hogy a válságok alatt az emisszió mértéke lecsökkent a termelés leállásával, majd a válságkezelés következtében a környezetterhelés újra jelentősen megnőtt; ez látható az 1929-es nagy gazdasági világválság, a II. világháború utáni Európa, illetve az 1973-as és 1979-es olajválságok esetében is. Azonban a 2000-es évek válságaiban (2008-as pénzügyi és gazdasági világválság, COVID-19) a gazdaság helyreállításával nem kezdett el újra szignifikánsan nőni az emisszió azon országokban, ahol a GND programok részleges, de gyakorlati alkalmazása végbement (pl. USA és EU).

Bár a GND erénye, hogy bebizonyította, hogy a részleges leválás lehetséges, de eredendő hibája, hogy hisz az abszolút leválasztásban, mint közép-távon lehetséges scenárióban. Itt azonban ne a hagyományos flow-szemléletű paradigmában gondolkodjunk (ahol a relatív leválasztás az, amikor a GDP és a környezetterhelés is nő, csak utóbbi lassabb ütemben, az abszolút leválasztás pedig az, amikor a GDP úgy nő, hogy a környezetterhelés csökken (Alexander et al., 2011); hanem térjünk át a stock-szemléletre, (ahol az abszolút leválasztás az, amikor a GDP

úgy nő, hogy a nettó környezetterhelés szintje legfeljebb nulla lehet), mivel így kiküszöböljük azt az ellentmondást, hogy abszolút leválásként tekintünk egy olyan folyamatra, ami nem csökkenti a szennyezést, csupán mérsékli azt. Mindez a flow-szemlélet módszertani hibájából is ered, hiszen egy vagy több kumulatív biofizikai változót vet össze egy időszaki mutatóval, a GDP-vel. Ebből adódóan ahhoz, hogy a valós fenntarthatósági helyzet alakulásáról beszéljünk vagy át kellene térnünk a stock-szemlélet alkalmazására vagy a GDP-t kellene leváltani egy kumulatív jóléti mutatóval, amely a felhalmozott javak tartós jóléti értékét is elismeri (pl. autó).

A GND-lel szemben továbbá felmerül az a probléma is, hogy egy régi kor receptjét kívánja ráhúzni egy merőben modern és az 1929-es nagy recessziónál komplexebb válságegyüttesre. Mindez jól tetten érhető a karbon-csőlátásban; ugyanis a leválasztás fogalmát is a szén-dioxid kibocsátás és a GDP-növekedés dualitásában látja, és nem a planetáris határookra kiterjesztett paradigmában. Azonban ez a kritika némileg vitatható, ha feltesszük azt a kérdést, hogy a GND mennyiben a New Deal eszközeit és mennyiben annak marketing értékét próbálja kiaknázni.

Összefoglalva, a GND ugyan alkalmas lehet a klímapolitika megfelelő irányú alakítására egy ideig – főleg, ha kiterjesztik a paradigmáját a biodiverzitás, a műanyagszennyezés (stb.) területeire is, ahogy az az EU-ban már részben meg is kezdődött –, azonban hosszú távon nem lesz megspórolható, hogy az ökológiai közgazdászok – a Herman Daly-féle stacionárius gazdaság és az alapanyagkvóta rendszerek elmélete nyomán/mellett – kidolgozzák a saját makroökonómiai elméletüket és válságkezelési programjaikat. Végző soron a GND nem a válság végleges megoldása, hanem egy szükséges átmeneti híd a XX. század növekedésközpontú gazdasági modellje és egy esetleges jövőbeli biofizikai kereteken nyugvó gazdaságpolitika között.

## Bibliográfia

- Alexander, K., Schandl, H., Collins, K., Heyenga, S., Hosking, K., Poldy, F., Turner, G., West, J., Keen, S., Bengtsson, M., Hotta, Y., Hayashi, S., Akenji, L., Mishra, A. & Chen, S. (2011). *Resource Efficiency: Economics and Outlook for Asia and the Pacific*. United Nations Environment Programme. [https://www.researchgate.net/publication/291228991\\_Resource\\_Efficiency\\_Economics\\_and\\_Outlook\\_for\\_Asia\\_and\\_the\\_Pacific](https://www.researchgate.net/publication/291228991_Resource_Efficiency_Economics_and_Outlook_for_Asia_and_the_Pacific) Letöltés ideje: 2026. április 29.
- Connex, J. (2024). *Inflation Reduction Act (IRA) and CHIPS and Science Act Investments*. <https://www.jackconnex.com/ira-chips-investments> Letöltés ideje: 2026. április 29.
- EU. (n. d.). *The European Green Deal*. [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal\\_en](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en) Letöltés ideje: 2026. április 29.
- EU. (2025). *About the EU ETS*. [https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-markets/about-eu-ets\\_en](https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-markets/about-eu-ets_en) Letöltés ideje: 2026. április 29.
- Green, F. (2024). Green New Deals in comparative perspective. *WIREs Climate Change* 15(4). <https://wires.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/wcc.885> Letöltés ideje: 2026. április 29.

- Hickel, J. & Hallegatte, S. (2020). *Can we live within environmental limits and still reduce poverty? Degrowth or decoupling?*. Wiley. [https://www.researchgate.net/profile/Jason-Hickel/publication/354427567\\_Can\\_we\\_live\\_within\\_environmental\\_limits\\_and\\_still\\_reduce\\_poverty\\_Degrowth\\_or\\_decoupling/links/621a4ea8b1bace00839d5c03/Can-we-live-within-environmental-limits-and-still-reduce-poverty-Degrowth-or-decoupling.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Jason-Hickel/publication/354427567_Can_we_live_within_environmental_limits_and_still_reduce_poverty_Degrowth_or_decoupling/links/621a4ea8b1bace00839d5c03/Can-we-live-within-environmental-limits-and-still-reduce-poverty-Degrowth-or-decoupling.pdf) Letöltés ideje: 2026. április 29.
- Patnaik, S. & Fujii-Ranjani, R. (2025). *What will happen to the Inflation Reduction Act under a Republican trifecta?*. Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/what-will-happen-to-the-inflation-reduction-act-under-a-republican-trifecta/> Letöltés ideje: 2026. április 29.
- Ritchie, H. & Rosado, P. (2025). *CO<sub>2</sub> and Greenhouse Gas Emissions. Published online at Our World in Data.org.*, <https://ourworldindata.org/profile/co2/united-states> Letöltés ideje: 2026. április 29.
- Simms, A., Pettifor, A., Lucas, C., Secrett, C., Hines, C., Legget, J., Elliott, L., Murphy, R. & Juniper, T. (2008). *A green new deal. New Economics Foundation.* <https://neweconomics.org/2008/07/green-new-deal> Letöltés ideje: 2026. április 29.